

Armanak Uskara

edo

Z

iberouko Egunaria

1892 betharras ourtjeko

Jinkoua eta Herria !
Zuhurlarżuna eta lana !
Eta biżi bethi Uskalduna !
Iao ! Iao !
I-a-a-a-a-o-o-o-o-o !

SALTZEN DA

Maoulen
DETCHERRY enian

Atharratzen
CAUTURE enian

Prezioua : BI SOS

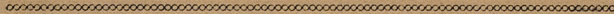
BEGITHARTE HORIEK :

- Ⓔ *erran nahi da* : Estiapen hastia *edo* argizagi bethe.
- Ⓕ " " Argizagi azken laourdena.
- Ⓖ " " Gorapen hastia *edo* argizagi berri.
- Ⓗ " " Argizagi lehen laourdena.

OURTHEKO BESTA KHANBIAKORRAK :

SETUAJESIMO, *baranthailako* 14^{an}; — HAOSTE, *martchoko* 2^{an}; — BAZKO, *aphirilako* 17^{an}; — ERROGAZONIAK, *maiatzeko* 23ⁿ, 24ⁿ eta 25^{an}; — SALBATORE, *maiatzeko* 26^{an}; — PHENTEKOSTE, *arramaiazeko* 5^{an}; — BESTABERRI, *arramaiazeko*, 16^{an}; — ABENTUKO LEHEN IGANTIA, *azaroko* 27ⁿ.

LAOUR THENPORAK :

Gorotzilako 9 ⁿ , 11 ⁿ eta 12 ⁿ .	}	Buruilako 21 ⁿ , 23 ⁿ eta 24 ⁿ .
Arramaiazeko 8 ⁿ , 10 ⁿ eta 11 ⁿ .	}	Abentuko 14 ⁿ , 16 ⁿ eta 17 ⁿ .

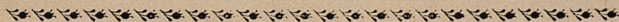
EKHI ETA ARGIZAGI ULHUNTZIAK :

Ekhi ulhunte osoua, jorrailako 26^{an}; ezta ikhousiren Uskal Herrian. — Argizagi ulhunte phartezkoua, maiatzeko 11^{an}; ikhousiren da Uskal Herrian; hatsarria, arratseko 9 oren eta 19 minutetan, urhentzia, gailherdi eta 45 minutetan. — Ekhi ulhunte phartezkoua, urrieta 20^{an}; ezta ikhousiren Uskal Herrian. — Argizagi ulhunte osoua, azaroko 4^{an}; pharte ikhousiren da Uskal Herrian; hatsarria, arrastiriko 3 oren eta erditan, urhentzia arrastiriko 4 oren eta laourdenetan.

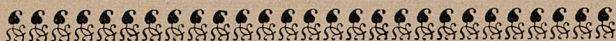

HANITCH KHASU HOUNI

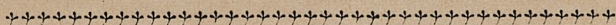
ZIBEROUKO, armanaka eginik da bi kartillaz algarreki jossirik. Lehena, mehe mehia, hamabi hila-beteren egunaria dena, ourthiaren urhentzian berheztekoua da nahidenaren egiteko. Bigerren kartilla edo phartia, mintzo dena istoriaz, aholku hounez laboriarentako, errezetaz, etc., harek ourthe oroz behar du begiratu arrankurareki. Hollak markaturik dutu bost ourthez arrount. Igaran laour ourthetako kartilla begiratiak, aourthenkouareki josten ahal dirate libru gocho eta balious baten egiteko.

Bost ourthe hountan eman zathien edirengia hountarik landan emaiten dugu. Kartilleki josten ahal date.

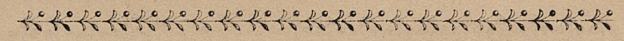

1888 - 1891

OURTHETAKO ARMANAKEN EDIRENGIA

Uskaldunak.....	1,	38
Bozkez.....	5,	23, 129
Dugun hortarik abokatubat.....		10
Eskoletzaz. — Haouren eraikitiaz.....	5,	52, 80, 97
1789eko Erreboluzionia — Istoria.....	34,	76
Errepublika eta Errelijjonia.....	39,	70
Réveil Basque denaren erranak.....		47
Errepublika eta Laborariak.....		65
Igantiaren begiratzia.....		67
Errepublika zer khostatzen den Frantziari.....		77
1890 den ourthia.....		99

Gaseta gaichtoua 102

Aphez zounbaiti phakiaren idokitiaz 104

Egun oroz ikhouston dena 107

Uztaila 14^{eko} besta 108

Harginbelzak 136, 111

Pelotakarien khantoria 113

Chouri edo gorri 133

1891 den ourthia 140

Uskaldun aphez er eman ouhourez 145

Noula Errelijiona gal erazi nahi dien gorriek 143

 Istoria, erasi, khountu zahar, 8, 10, 29, 45, 62, 94, 124, 158

 Laborantchaz :

 Aiehn ostouaren lur sagarren eta toumaten eritarzunaz, eta haren sendogalliez; — Mahats graspatik egiten den ardoua; — Kukien galezrazia 19 - 29

 Uztak 1888^{an}; — Ogien ebakiteko phuntiaz; — Aihen ostouaren eritarzun berribat zuhañen latsunez chouritzia; — Noula gal eraz uñhurriak 55 - 62

 Uztak 1889^{an}; — Mahastiduner aholku; — Gorotzaz; — Aihen ostouaren eritarzunari buhurtzeko bidebatez 82 - 94

 Uztak 1890^{an}; — Behi barrukien arthatziaz, iraourgeiez eta houngarriez; — Gaztañatzen eritarzunaz; — Gatza 115-124

 Uztak 1891^{an}; — Hountkallu berriez; — Koundera-rengalerazia 148-158

OURTHARILA

Egunak luzatzen dira oren batez.

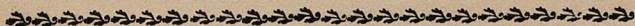
- ☿ l. l. 7ⁿ, goizanko oren 1 eta 22ⁿ
- ☽ a. b. 14ⁿ, goizanko 3^{or} eta 36^{min}
- ☾ a. l. 22ⁿ, goizanko 3^{or} eta 52^{min}
- ☉ a. b. 29ⁿ, arrastiriko 4^{or} eta 48^{min}

BARANTHAILA

Eg. luzatzen dira oren 1 eta erdiz.

- ☿ l. l. 5ⁿ, goizanko 9^{or} eta 48^{min}
- ☽ a. b. 12ⁿ, arratsko 7^{or} eta 48^{min}
- ☾ a. l. 21ⁿ, gaiherdi eta 24^{min}
- ☉ a. b. 28ⁿ, goizanko 3^{or} eta 57^{min}

1 Ostirale.	ZIRKONZISION
2 Neskanegun.	s. Makaire.
3 Igante.	s ^a Jenevieva.
4 Astelehen.	s ^a Fausta.
5 Asteharte.	s ^a Amelia.
6 Astizken.	APHARIZIO.
7 Ostegun.	s ^a Melania.
8 Ostirale.	s. Luzien.
9 Neskanegun.	s. Julien.
10 Igante.	s. Marzien.
11 Astelehen.	s. Teodoso.
12 Asteharte.	s ^a Taziena.
13 Astizken.	s. Leonze.
14 Ostegun.	s. Hilera.
15 Ostirale.	s. Phaoule, erm.
16 Neskanegun.	s. Marzel.
17 Igante.	s. Antoni.
18 Astelehen.	J. Phetir. Err. Jartia
19 Asteharte.	s. Kanut.
20 Astizken.	s. Fabien eta Sebast.
21 Ostegun.	s ^a Añes.
22 Ostirale.	s. Bizente.
23 Neskanegun.	A. B. Ezkountz
24 Igante.	s. Timote.
25 Astelehen.	J. Phaoulkomb.
26 Asteharte.	s. Polikarpe.
27 Astizken.	s. Johane Kris.
28 Ostegun.	s. Amedeo.
29 Ostirale.	s. Frantzes S.
30 Neskanegun.	s ^a Martina.
31 Igante.	s. Peiri Nol.

1 Astelehen.	s. Iñazio.
2 Asteharte.	KHANDERALLU
3 Astizken.	s. Blasi.
4 Ostegun.	s ^a Jana, Val.
5 Ostirale.	s ^a Agata.
6 Neskanegun.	s. Amant.
7 Igante.	s. Romuald.
8 Astelehen.	s. Johane Mat.
9 Asteharte.	s ^a Apolina.
10 Astizken.	s ^a Eskolaztika.
11 Ostegun.	A. D. M. Lourdekoa.
12 Ostirale.	s. Tito.
13 Neskanegun.	s. Gilbert.
14 Igante.	Setuajesimo.
15 Astelehen.	s. Faustin.
16 Asteharte.	s ^a Julieta.
17 Astizken.	s. Hijin.
18 Ostegun.	s. Flavien.
19 Ostirale.	s. Konrad.
20 Neskanegun.	s. Eucher.
21 Igante.	Setsajesimo
22 Astelehen.	J. Phetir. Ant. Jart.
23 Asteharte.	s. Phetiri Dam.
24 Astizken.	s. Dosite.
25 Ostegun.	J. MATHIAS, ap.
26 Ostirale.	s. Zesaire.
27 Neskanegun.	s ^a Batilda.
28 Igante.	Kinkajesimo.
29 Astelehen.	s. Rufin.

MARICHOUA edo GOROTZILA

Egunak luzatzen dira 2 orenez.

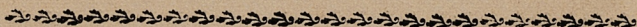
- ☽ l. l. 5ⁿ, arratseko 7^{or} eta 24^m.
- ☾ a. b. 13ⁿ, arrastir. or. 1 eta 5^m.
- ☿ a. l. 21ⁿ, arrastiriko 5^{or} eta 26^m.
- ♁ a. b. 28ⁿ, arrast. or. 1 eta 27^m.

APHIRILA edo JORRAILA

Eg. luzatzen dira oren 1 eta erdiz.

- ☽ l. l. 4ⁿ, goizanko 6^{or} eta 31^m.
- ☾ a. b. 12ⁿ, goizanko 6^{or} eta 35^m.
- ☿ a. l. 20ⁿ, goizanko 6^{or} eta 10^m.
- ♁ a. b. 26ⁿ, arratseko 9^{or} eta 56^m.

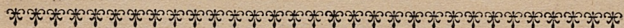

1 Asteharte.	s. LEON, Baion.
2 Astizk. <i>IV Th.</i>	HAOUSTE.
3 Ostegun.	^{sa} Kunegonda.
4 Ostir. <i>IV Th.</i>	s. Kasimir.
5 Nesk. <i>IV Th.</i>	s. Luperkule.
6 Igante.	GOROZUM. 1 ^a .
7 Astelehen.	s. Tomas Akin
8 Asteharte.	s. Johane Jink
9 Astizken.	^{sa} Franzesa.
10 Ostegun.	40 Martirak.
11 Ostirale.	s. Konstanti.
12 Neskanegun.	s. Gregori handia.
13 Igante.	<i>Gorozum.</i> 2 ^a
14 Astelehen.	^{sa} Matilda.
15 Asteharte.	s. Zakaria.
16 Astizken.	s. Ziriake.
17 Ostegun.	s. Patrick.
18 Ostirale.	<i>J. Gabriel</i> , ark.
19 Neskanegun.	s. JOSEF.
20 Igante.	<i>Gorozum.</i> 3 ^a
21 Astelehen.	s. Benedit.
22 Asteharte.	^{sa} Riktruda.
23 Astizken.	^{sa} Pelajia.
24 Ostegun.	s. Gabriel.
25 Ostirale.	A.D.M. ANONTZ.
26 Neskanegun.	s. Braulio.
27 Igante.	<i>Gorozum.</i> 4 ^a .
28 Astelehen.	s. Justin.
29 Asteharte.	s. Pastor.
30 Astizken.	s. Amadeo.
31 Ostegun.	s. Benjamin.

1 Ostirale.	s. Huges.
2 Neskanegun.	s. Frantzes P.
3 Igante.	PASIONIA.
4 Astelehen.	s. Isidro, Aphk.
5 Asteharte.	s. Bizente Ferr.
6 Astizken.	s. Sisto.
7 Ostegun.	s. Herman.
8 Ostirale.	s. Albert.
9 Neskanegun.	s. Akazio.
10 Igante.	ERRAMU.
11 Astelehen.	s. Leon handia
12 Asteharte.	s. Jules.
13 Astizken.	^{sa} Ermenejilda.
14 Ostegun.	<i>Osteg. saintu.</i>
15 Ostirale.	<i>Ostir. saintu.</i>
16 Neskanegun.	<i>Nesk. saintu.</i>
17 Igante.	BAZKO.
18 Astelehen.	s. Elutero.
19 Asteharte.	s. Leon IX.
20 Astizken.	s. Teotimo.
21 Ostegun.	s. Anselmo.
22 Ostirale.	s. Soter eta Kaio.
23 Neskanegun.	s. Jeorji.
24 Igante.	<i>s. Zerazi.</i>
25 Astelehen.	J. MARK, Eb.
26 Asteharte.	s. Klet & Marz.
27 Astizken.	s. Zerazio.
28 Ostegun.	J. Phaoule, K.
29 Ostirale.	s. Phetiri, m.
30 Neskanegun.	^{sa} Katalina, S.

DAIGUN OURTHEKO BOZKAZ :

DAIGUN ourthian tukegu herrietako kountsellien arraberritzeko bozkak. Houna eginbide hortan khiristi burhagertu nahi diren botzemailer *Annecyko* Jaoun Aphezkupiak guthunbatetan emaiten tian erakouspenak :

Herriko aholkuzkouden haitatzia, hountsellu gehienekouen edo deputatien haitatzia bezañ harainti da. Ala bat ala beste den, Jinkouak ber eginbidia eretchekiten deiku, enthelegiak ber bidiak erakousten.

Eginbide berak, bai, bena hanitchetan nekiago direnak bethatzeko, herri aholkuzkouden bozketan beste edo zouñtan beno.

Eginbide berak :

Botzemailiak bere botza baderio nourbaiti herriko kountsellian sarerazteko, dakialarik hora, kountselluko bada, Errelijioniari traba egiteko ariko dela, botzemailiak halaz bekhatu mourtalbat egiten du.

Houna kountselluko izan nahi diren gizoun elibat : badirade bai, gizoun hourak Jinkouari herrian utzultzen deitzen ouhouren gutitziari aiher ; nahiko dutie herriko haourrak khiristitarzunian eraikirik izatetik gibeltu. Halakouer bere botza emaiten dianak bekhatu mourtalbat egiten du.

Ezi bekhatu izigarria da haourrak khiristitarzunian eraikirik izatetik gibeltzia ; bekhatubat da bardin izigarria khiristier idokitia Jinkouaren zerbutchatzeko, graziaren ardiesteko eta arimaren salbatzeko dutian ahaluniak edo ehidurak. Hori dela mera harek, aholkuzko gizoun haiek eginen dien bekhatia, izentaturik badira.

Hori dela halaber zoure bekhatia, zuk dutuzulakoz gizoun hourak herrian buruzagi ezari denborabatentzat ; zuk beitutuzu gizoun hourak ezari egingei zien gaichkieren egiteko menian, eta zoure botzaren bidez beitira bekhatu haietzaz hobenduntzen.

Bestalde orano, botzemailiak, haitia badialarik gizoun chuchenen eta errelijionedunen artian, eta zer egiten dian dakialarik, haita balitza gizoun hetarik gaizouenak eta jakitate gutienekouak, bekhatu egin liro. Ez hullanik ere Errelijioniaren etsaietarik haitatzen balutu bezañ bekhatu handia, bena haregatik bekhatu, gutiago edo gehiago. Aholkuzko gizounek herribatetan behar die hanichtto egitekori buru eman, eta bazaio argitienetarik izan ditian.

Botzemaile bakhoitzak eginbide berak dutu ala herriko aholkuzkouen ala deputatien haitatzian.

Bena goure bizian ezta traba gabe betha dezakegun eginbiderik eta gerouan khosta behar etzaikunik. Deputatu batentako botzaren behar bezala emaitiak franko nahi gabe badereitze botzemaile zounbaiti ; herriko aholkuzkouentzat emaitiak handiagorik orano.

Ezi deputatubat ezta behin ere edo bekhan baizik ikhouston ; ez behar bada aitzinetik harekin egitekorik ukhen, ez ukhenen ere. Bena kountselluko nahi direnak ezagunak, egun oroz begien aitzinian, eta usian behin beno haborotan. Deputatiak ikhousirik ere etzutu ezaguturen ; merak ezaguna zutu ; merak eta kountsellukouek badakikie haientzat ala haien kountre botza eman duzun. Bestalde badira herrietan familien arteko etchekimientiak ; bai eta ere algarren arteko isiak eta etsaigouak, bata bestia bezañbeste izan nahiak. Ezta arren hullanik ere hañ ehi botzaren emaitia aholkuzkouentako noula deputatien. Eta kountselluko bozkan azkarrago dirate arrazouak edo aritzakiak goure eginbider ukho egin erazteko, eta, goure beithako botza arnegatuz, goure Jinkouari ogen egitera boulkatzeko.

Hortakoz bazterrak |khechu eta erraitekouak handi,

ezagut erazten dutugunian botzemailen eginbidiak herriko aholkuzkouen haitatzian.

Batek erranen : Goure merari eztaio deus ahazten, eta mendekazalen hutsa da. Chahu niz ohartzen bazaio ez nizala haren althekouetarik; hogeita hamar ourthez gutienik harekilakouak eginak dutut. Hasteko eztut zeren hareganik den gutieneko laguntzarik uguruki; ez dereit pherestatu nahiko ardit zilhatubat, ez behar ordian bere orgetarik, ez zaldirik, ez idirik. Eta nourk daki, ahal badu, zer ogen eztereitan eginen? Ez gogotik eginik ere, zohogi da arren haren eta haren gizounen althe botza eman dezadan, haren berriz meratako izenta eraztia. — Hanitch badirade hola mintzo.

Bestek erranen die : Nahi nuke segur errelijionedunek ekharten dutien gizounen althe botza eman. Bena ihountik ezin. Gogoko nutukian izen haien artian, bada bat ikhous eztirokedana, eni aiphatu behar eztena. Haren aitasouak aouzibat (edo prozesbat) egin zian eniari, eta aouzi hartarik landan baratu girade etche oundoko alhor eder harez gabetiak. Ez, sekulan eztut gogouan erabiliko ez harentzat ez eta haren adichkidentzat botzaren emaitia.

Beste zounbait aldiz dirade tchostatu nahian. Bozka aitzineko egunetan, beren artian solaz : « Berri bagintza goure kountsellukouak! Hamar edo hamabost ourthe hountan bethi berak naousi, ouste beitie araouz hourak gabe ezkitakela bizi. Haien ordari ezar ditzagun gazte-tarik. Deus eztakikie, bena zer erran nahi da? erri egitia ere zerbait beita ».

Holako botzemailer beithak ihardesten : « Zoure eginbidia! zoure eginbidiari jarraik. Zoure tchestia beno lehen duzu Errelijioniaren houna, zoure adichkidiak edo etsaiak beno lehen herriaren houna. Mundu hountako aisiak eta nahigabiak beno lehen Jinkouaren jujamentia eta bethiereko saria edo zehadoia.

Holakorik gogouan erabil deiteke batzietan, erran nahi da, bere hounetan denari beha daitekiala, maite

eztena bazterrialat eitz, eta tchosta ere behar bada. Nouiz hori ? Osoki bardin denian zerbaiten egitia edo egingabeiztia. Bena bozkan bestelakorik de la gogoua : heben eginbidebat hari jarraiki behar beita, eta behin ere ez haizu haren bazterrialat igortia.

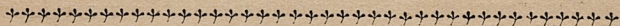
Horik dira Isoard Jaoun Apezkupiaren erranak. Dugun zerbait haboro Ziberoutarrentako. Goure bazter herrietan mera da, gehienetan segurrik kountselluko habia : noulako mera, halako kountsellian direnak. Ihour merabati buru egin dirokianik, edo eskola eskazez, edo gerouan kountselluko ez izan beldurrez, edo deus eztaitekialakouan orobat haren kountra ardiets. Artetarik ere haouche ikhousi die, kountsellu bera merabateki gaichto, mera hala zelakoz, bestebateki houn, aldiz. Arren Errelijioniaren althekouak burhagert ditian, eta izenta ditzela berak uduri direnetarik. Eta izentaturik diratekienek haita dezela meratako beren artian argitiena eta Errelijioniaren hounetan segurkienik ariko dena. Halaz oundoko bozketan ehiago beitate gudukatzia, halaber Errelijioniaren etsaien goitzia.

Enthelegatzen duzie, erakourzale maitiak, zer eginbide handiari buruz ziratekien zounbait hilabeteren burian. Gogoua ountsa eman eskazez horri, Elizaren etsaietara jouan baledi photeria, zer hira eztzunukie eta zer beithako sortha ! Ez beha zien burkhidek erranen deitziener. Jinen zaitzie, Atharratzen bezala diala zounbait ourthe, nahiz beren althekouetarik sar erazi kountsellian, ezpadie bozkan esparantcha une handirik : « Erdizka eman ditzagun kountsellukouak. » Gogo emazie eta ohart ukhen ordian zer agitu den Atharratzen, halaber eztaikizien agit. Eta ez botzik eman ere dudazkouer : badirade haietan chouri uduri direnak eta gero, izentatu oundouan, gorri bilhakatzen.

CHOURI EDO GORRI ?

DIALA ourthebaten ungunia, *Jaoun Lavigerie*, kardinalak, marinako aitzindari zounbaiti eman zian bazkaribat, eta khumitier erran zutian batzarri hounezko elhetan, aholkatzen zutian katolikouak oraiko gobernu mouldiari trabarik ez egitera. Houna geroztik hañbeste aiphatu tien elhe hourak : « Erran gabe da Elizak eztiala galthatzen bere haourrer ukho egin dezen igaran denari, ez eta bihotzian dutien estekamentuzko eta eskerrezko gogoueta houner. Bena nazionebatek bere nahia ezagut eraziz geroz, eta bestalde gobernu mouldebatek eztianian beraourtarik, bere izatian, deus Errelijioniaren edo odre hounaren buhurt eztenik ; ezpadeiteke aiterrria (edo sor lekhia) galtzetik begira gobernu mouldé houra houn hartzez baizik, batbederak behartu, bere beithari eta ouhourari ogen ez egitez, beste gogouan lutukianak ichil erazi, Errelijionia eta Frantzia direlako. »

Elhe horik diren bezala hartuz, eztie deus espantagarririk, jakinez geroz Eliza eztela hanbat etchekitzen gobernubaten izenari, gobernu houra ountsatik eta hounetik ari den ber. Bai bena zouazte gaseta phozouatien oundotik ! Handiek eta tchipek, orok, *Réveil Basque* denak bestek bezala, erran ukhen die Kardinalak eztiala ez berere houn hartzen errepublika izena, bena Errepublika den bezala, bere lege tzar eta Errelijioniaren kountrekoueki. Gezurraren Aita deithu diena elaitete beste gisaz mintzo. Orok badakie (salbu menturaz orai artekan errepublikatiar burhagertzen zirenek), Lavigerie kardinala zouñen borthizki buhurtu izan den, bere erakouspen eta guthun orotan, Frantziak egarten tian lege tzarrer, eta Errelijioniari thai gabe goure herrian egiten den gerlari. Noula gezurra bere bidian beitzouan, Kar-

dinaliak behar ukhen tu gezurtatu gaseta gorriak, zioualarik. « Oraiko gobernu mouldiari deus ez egitez hitz emanikelz ere, eztutiala bazterrialat eitziren, lege gaichtouer eta persegitzioniari buhurtzeko dutian zuzenak, eta katolikouak aholkatzen tiala halaber egitera. Aphezkupu zahar hañbeste ourthez Eliza zerbutchatu diana bestelako izan daitiala erraiteko, beharda izan pagano beno sordeis. »

Bai bena haoudela : gaseta gorriek lehiatuki eman bazutien Jaoun kardinaliaren lehen erranak, ichil baratu bigerren letera horren gañen, *Réveil Basque* dena, beste hora udiri direnak bezala, eta haien erakourzaletarik haborouek ouste die araouz, Jaun Lavigerik ounhesten tiala aphezgeiak soldado, fraidiak eta serorak eskoletarik kanpo, eskolak katichima eta othoitzerik gabe, eta gorriek egin tien beste lege gaichtouak oro.

Aphez batek ere, igaran egunetan nahi ukhen zian egin bere gisako balentriabat. Izkiribatu zian gaseta gorribati Errepublikan ounhesten ziala, ez errepublika gobernu moude bezala, bena errepublika orai den bezala. Berhala gazeta gorriek karraska handi. Eztzien halakorik entzun aspaldian ! *Réveil Basque* denak aphezaren letera uskaraz eta frantzesez eman, berri houn hori khountatu cheheroki. Arte hartan, aphez buru mehe edo berouegiari Jaoun aphezkupiak adarrak sar erazi ; aphez gaizouak leteraz aithortu gaichki egin ziala eta dolumenetan zagouela. Gaseta gorriek, *Réveil Basque* denak bestek bezala, eztie hitzik ere aiphatu bigerren letera horrez, eta haien erakourzalek ouste die orano *Palfray* aphezak houn hartzen diala Errepublikan den bezala.... Bethi gezurra.

Horik hola, zer beharda phensatu Jaoun Lavigerien erranaz ? *Réveil Basque* eta haren utchurako gasetek dioienaz, behar othe deia eman botza oraiko lege gaichtouen althe diren errepublikatiarrer. Ezet, segur ! Dudarik ezta gorriek hortara erazi nahi lutukiela chou-

riak ; atzamaiten ere dutie ollo bousti, sudurra beno aitzinago ikhouston eztién zounbait.

Gorriek bai erraiten die Errelijioniaren etsai diren lege galgarriek. Han hebenka zounbaitek aithorturen, beharbada, lege horik eztirela estakuru gabe ; bena lege direnaz geroz, bai erran behar dela bardin, buria aphaltuz. — Ber denboran goratik arrapikatuko die behin ere Errelijionia eztela hañ libre eta hañ ouhouraturik izan. Nour sinhets, ala hola mintzo diren gorriak ala Elizaren aitzindari Jinkouak ezari dutianak.

Utsu eztenak ehiki ikhous diro Errelijioniari gudu egiten diela, eta gudu egiliaik gorriak direla. Pariseko Jaoun Aphezkuipiak guthunbatetan ziouan orai dela thenoriajakiteko, bai ala ez, Frantzia khiristi egonen de-
nez : « 1891^{eko} legebaten araou, ezta behar eskoletan Errelijioniaren erakouspenik, ez othoitzik ; 1891 an fraidiak oro eskoletarik kanpo ezariko tie, eta gerochago serorak ; fraide eta seroren hountarzunen gañen halako gisaz legia ezari die noun, denbora luze gabe, hountarzunik batere gabe baratuko beitiara, eta hountarzun hourak gobierniak ebatsirik dirate ; 1889 an legia aphezgeien soldado jouan erazteko. » Eta beste hanitch holako.

Halarik ere *Réveil Basque* dena, Errelijioniari ezti-
rela jatzartzen ; aphezen soldado jouan erazteko legia munduko hobena dela. Zer beharko da ihardetsi gorrier ?
Jaoun Isoard Anncy ko aphezkuipiak argituren gutu :
« Ez, dio gorrier buruz, ezkira zienganako, eta hori bi arrazouen gatik. Lehena, ezpeitzirade doian edeiten ; eta hitz horrek daduka zier hamabost ourthe hountan egin tien erreprotchiak. Bigerrena, ezpeitugu batere zienganat jouaiteko, ez beharrik, ez gudiziarik. Frantziako gira ; goure etchen gira heben, eta egon gei dugu. Nouiz eta Errepublikabatetan majoria dienek, bere beithaz bidegabetik ari beitiara, haien herritar doietik ari nahi direnak indarkatu behar dira majoriaren biltzeko, edo, ezin bestez, ahal oroz burkhider buhurtzeko. Hortik eman gei dugu.

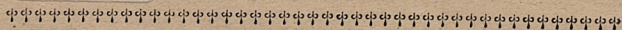
« Eztzirade Errepublika, ez eta Frantzia; eztzirade naousien antzo, eta ez gira zien peko. Eztzeiziegudeus galthatzen, eztugu zieki batere tratu egiteko beharrik. Gobernu errepublika moulede den orotan, herrikouek batie ekhiaren pian bere lekhiaren hartzeko zuzena eta bidiak. Lekhu houra dugu hartu nahi, eta, orai artekan eztugu egin, katoliko edo chouri aitzindari hanitchekek bere gogouak bethe beitzutien gobernu khanbiobaten ametsaz. »

Badakie nountik eta noula ari beharko dien chouriek, Errelijionia maite dien guziek. Eztugu Errepublikari buhurtu beharrik, Errepublika izena dialakouan gobernu horrek. Errepublika houn izan dadin, lege tzararak eitz ditzan bazterrialat, eta hen ordari ezar ditzan hounak, eta Errelijioniaren althe direnetarik, hañbeste sosik eztezan behar gabe igor, zorretarik jalkhi dadin, eta aski dateke. Hartaraz geroz, izena deus ere ezta. Eztzena Errepublika behar bezalako gerla oundoko lehen sei ourthetan, chouriek majoria zieno?

Bozketan katolikouek bere botzak dereitzela bethi Errelijioniaren altheko gizouner, ez berere elhez althe, bena aspaldian hala eta feitez burhagertu direner. Goure beithak hori manhatzen deiku. — Ohi bezala chouri eta gorri, erran nahi beita aldebatetik Errelijioniaren etsaiak, bestetik harentiarrak. Eta Errepublika denaz geroz, iseia ditian orotan chouriak burutan jouaitera.

HARGINBELTZAK

HARGINBELZEN aitzindari ohibatek agert erazi du, diala bi ourtheren ungunia, librubat: *Algarren arteko izatiaren etsaia*. Libru hartan khountatzen tu harginbelzen khidegouak berrehunbat ourthe hountan

Frantzian, Beljikan, eta Italian egin eta egiten tian okherreria handiak. Orano bazterretan ouste dienek khidegoua hora eztela naousi oraiko errepublikan, ountsa beno hobeki egin liroie libru haren erakourtzez.

Goure goberniak harginbeltzetarik dutu bere gizoun aiphatienak ; harginbeltzen khidegouak nahi dian bezala bere lege eta egiteko guziak antolatzen tu. Jadantik 1888^{an} Frantziako harginbeltzougouaren gasetak ziouan : « Batugu bi khanberetan harginbeltz araldi ederbat, zerbait nahi dukegunian aouherretan mintzatuko ezti-renak. » Oundoko ourthian, hala hala, *Colfavru* deputatiak *Goizerri Handia* den (Grand Orient) bilkhurako gehienak ziouan : « Bagirade berrehun harginbeltz deputatu khanbaran ; ezi gu gira Errepublikaren laguntzale hobenak, aldebatetik, eta bestetik, guk egiten dugu botigoua ichilbat, eskupetik bethi lanian ari dena. »

Geroztik harginbeltzak usutu, eta hen oztia hañ da handiturik, noun naousiturik beitira bai deputatien, bai senadoren khanberan. Bi khanberetako gehienak harginbeltz ; halaber Errepublikako gehiena, Carnot, eta ministrouetan haborouak. 1884^{an}, *M. Constans*, goure gobernamentuko gizoun aiphatienak galthatzen zian harginbeltzougouako kargietan goraturik izatia. Houna noula galtho hora egin zien harginbeltz bilkhurabat etan : « Anaie horrek du abiatu goure herrian aphezgouaren kountrako guduka, eta fraiden komentietarik kanpo igortia. Ez giniro hobeki ihardets Aita Sainiak goure khidegouaren kountra oihusta erazi dian guthunari, goure anaie hounen kargutan gorago jouan eraztez baizik. » Erranaren araou, *M. E. Constans* denari eman zien gudiziatzen zian kargia. Erran gabe, holako buruzagieki, Errepublikako kargu guziak harginbeltzez betherik dira, eta kargu haietan (ez orotan hatik) ezta menturaz aitzinatzeke bide hoberik harginbeltz izatia baizik.

Oraiko goberniak harginbeltzak dutu bere gizounak ;

haiek dutie gobiarniaren baiareki erazten haintchtto lege, berheziki Errelijioniaren kountra egiten direnak oro. Lege hourak asmatzen eta antolatzen dutie lehenik bere thegietan edo bilkhuretan, eta gero, berak naousiturik direlako khanberetan, igaran erazten, Errelijioniaren ahalaz galerazteko. Ez ditzagun aipha katichimaren eskoletarik idokiteko, eta aphez geien soldado jouan erazteko legiak baizik.

Harginbelzbatek, *Lepelletier* zena, *le Mot d'Ordre* den gasetan ziouan eskolako legiaz 1885^{an} : « Badu jadanik hanitch ourthe lege hori asmatu eta antolatu guniala harginbelzen artian. » Chede hountarik ari dira harginbeltzak : « Ez emaitia haourrari batere Errelijioniaren eretzeko erakouspenik, zeren eta gizountu denian, Errelijioniak eretchekiten deritzon eginbidiak bazterrialat eitzirik ere, bethi lehen erakouspen hetarik zerbait baratzen beita. » 1889^{an} *Desmons*, deputatu harginbeltzak, khidegouako gasetetarik batetan izkiribatzen zian : « Geroua nahi gunuke aphezgouari idoki; hortako nahi dutugu haourrak hartarik osoki berhez; hortako nahi dugu haourrak izan ditian guk argiturik eta eskolaturik ».

Aphezgeien eta aphezen soldado jouan eraztia aspaldian gogouan zien harginbelzek : « Esperantcha dugu, dioie, lege horren bidez ezdatekiala hogeie ourtheren buruko aphezik, ez eta Aita Sainturik berrogeitahamar ourtheren buruko ».

Ororen burian, haou berbera die nahi harginbelzek : Errelijionia chahu galerazi. *Lanessan* denak klarki dio « harginbeltzgouaren lana dela Errelijioneko sinheste guzien erazabatzia eta ohiltzia, aphezer bere indarren idokiteko. » Frantziako thegien biltzarren osouan, diala hamabi ourthe (1879^{an} arramaiatzeko 11^{an}) Parisen, haouche igaran zien beren artian harginbelzek : « *Behar zela urkhatu Errelijionia emeki emeki, ourthe oro, aphezgouaren kountrako lege, azkenian elizen zerra erazteko.* » Ehi da ikhoustia, harginbelzak errepublikako gobiarnian

buruzagiturik direlako, hortarik ari direla bethi, thaiik batere gabe. Emeki emeki ikhouston tugu khanberetan igaraiten, thegietan lehenik egin legiak.

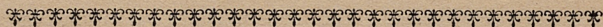
Aourthen berian, harginbeltzen bilkhura batzutan, igaran die behar tiela *orolan* ospitaletarik serorak ohiltu, eta hen ordari ezari errelijione gabe diren emazteki elibat : halaz hilzekotan diratekianek ez tie, nahi ala ez, aphezik ikhousiko. — Halaber Bordaleko harginbeltzen bilkhuran, igaran arramaiazteko hirouan, haouche zien gai hartako lana oro : « *Koungregazionen Frantzialik ohilterazteko bide segur eta errechenaren bilhatzia eta ikhertzia.* » — Halaber ere, ikhousi beitie aphezek dutien eskolategiek, behin ere ukhen eztzien beno haboro eskolier badiela, egin die legegeibat, hartan irakourten beitugu ihour eztiela hartuko gobernuko eskola handietan, ihourieztiela gobernuko enplegurik emanen, ihourk azkenian eztukiala zer nahi brebet, noun ezdatekian eskolaturik izan gobernuko eskoletan, *lycées* direnetan. Lege hori, denbora luze gabe, igaran erazi nahiko die khanberetan.

Horik oro ezin ukhatiak. Horien ororen burian ikhousiko tugia Ziberoutar uskaldun errelijionetiarrak gobernu harginbeltzen eskietan denaren althe ? Hanitchek eman tie, jakin gabian, bere botzak gobernia holako tzarrerietan laguntu nahi tien gizouner. Katolikouek Errepublikari bai erran badiroie, eztiraiteke orai gobernian diren gizounen althe agert. Errelijionedunek eztukie haieki batere hounik. Behar die, eta Aita Saintiak eginbide hori eretchekiten dere, harginbelzeria sankhatetan ezari, eta harginbeltzer gaichkiaren egiketo ahala idoki. Ezkira hortara heltuko botzak errelijonetiar chourrier emaitetz baizik, eta ez emaiten badutugu gorri harginbelz edo harginbelzen adichkide direner.

1891 den OURTHIA

AOURTHEN, hatsarretik burutan jouaiten hasi da gobernua : bi departamentu etan baizik ezte izentatu senadore chouririk, ourtharila laoueko bozkan ; beste orotan gorriak naousitu, eztielarik hatik ukhen zounbait botzen gañia baizik *Vienne* eta *Sarthe* direnetan. Eztzen handi goure departamentiak zounbait ehun botz haboro emanik ere gorrier ; haregatik behar laite hortik geroko erakouspenbat idoki. Ezta dudatzeko, majoria gorri bada ere, hala dela chouriak ezinago lazu izan direlako herrietako aholkuzkouen haitatzian. Zounbat herritan, burutan ehiki jouan leitekialarik, chouriek ezte hustu guduca, eta etsaiak eitzi buruzagitzera, arrazou ezdeus elibat zirelakouan ? Ez gitian arren gainiti hortan tink egon. Senadoretegian majoriaren ukheitako bide segurrena da, lehenik naousitzia herriko kountsellietan, haiek beittutie haitatzen senadoren izentazale haborouak. Ouste dut Ziberouan orai artekan beno hobeki adituko dela egia hori.

Bestalde batetik, gobierniak burutu du, handizki, utchuraz phuru, sos jesaitebat. 869 miliouen beharrian zen : eskentu deroie, hamaseietan galthatia. Eta gaseta gorriek botzik arrapikatu bitoria. Ezta zeren. Gaseta gorrier eztaie ohartu erraitia badela holako jesaitetan bi pherestazale muta. Batak, beren sos goititiez titre erozliak, begiratzekotan, eskentu beittie botian miliartbaten heña, erran nahi beita ez gobierniak galthatia beno hanitchez haboro. Bestiak aldiz, banka handiak, hama laour miliartzen eskenzaliak, ezpeitie segur hañbeste eskentu jakin gabe eskentia eztzukiela eman beharko. Banka handi hourak titrietan gañen egiten tie arakharderrek bihietan gañen bezalako tratu elibat : gasetetan izkiriba erazten tien berriez titrien balia goraziten, eta

gero, erostuner, balindada, saltzen, ez segur galtzetan, bena irabazi eijerbaten idokiteko. Behar da erran orano primabat bazela, beharbada berrogeitahamar liberarena titre erosikal. Irabazi net houn bat emaiten beitu erostuner.

Eskentiaren bardintzian beharruniareki haouche agitukoda : beren khountuko erostunek, eztukie, galthatia oro eskentu dielarik eta haboroche orano, berrogeitazortzi miliouen titria baizik ; bestiak oro bankentako. Halaz galduko tie titre haborouen primak aldebatetik, eta, bestetik, nahi badukie titre erosi banketan, khariouago phakatuko tie. Hortik ageri orano, eskenzale segurak eztzirela gaseta gorriek alegatzen zien bezañ ozte handitan. *Le Temps* den goberniaren altheko gaseta gothorrenari ezkapî zaio erraitia : « Irabazteko bidebat edo primabaten esparantcharik ezpaliz izan, eskenzaliak eztziren saldoka jinen, eta ordian jesaitia eztzaitekian burut ; ezta ageri zer irabazi zukian Errepublikak. » Eztaite klarkiago erran bitoria balinbazian goberniak arakhardergouari esker zela. Bitoria mehia arren.

Jesaitetik landan, jin daigun ourtheke budjetaren aldia. Ohi bezala ministrouak, elhez zuhur agertu, bena etchiñi egitez. Aourthen ere gastiaten emendio : ham bi miliou jesan berriari intres egiteko, eta 28 miliou haboro eskoletako, eta ororen burian, kantou guziak ikhertu oundoko, ehun miliouen eskaza. Bestalde goberniak bezala gastietan gainti egitez badouatza bai departamentiak bai herriak.

Bozka aitzinetik gorriek karraska ederrik : Ez legar emendiorik, ez jesaitte berririk. Hor tugula bai jesaitia, bai legar berriak. Aourthen berian bazen : 1° lurretangañen legar gutiako 14 miliou ; bena bastizetan gañekoua hogeitahamarrez emendaturik ; 2° patanten legarraren emendio ; 3° chainkhuz edo zerbait mainkhuduraz soldadogouatik solthu dienen thallabat, mañatek (edo familiek) phakatzekoua ; 4° diharu plazatien titrek phakatzen dien legarra emendaturik, ehunaren batez. Eta

eztutugu aiphatzen thai gabezko legar berriak, zantima haborokin, departamentietan eta herrietan ourthe guziez gorentzez badouatzanak.

Bestalde, Frantziako duhulatian (*le Trésor*) egin zilouak handitu dira, legarkari hanitchek ihes eginik, sos haborochago edo gutichagoreko. Goberniak sai-hetsialat eizten meza entzun nahi dien kargulantak : hordiala merechi dian phakhia. Eztira legarkariak meza-lat jouaiten, bena hetarik zounbait atzerrietarat goberniaren soseki, ehun milakouak sakoletan. Nourk betheko tu egin zilouak ?

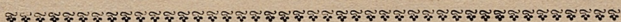
Aourthen Carnot, Errepublikako, gehiena izan da Paouben eta Baiounan, eta eskentu deroie, Uskaldunen izenian, makhila obratu ederbat. Phena egingarri zen makhila eskenzalen artian ikhoustia hanitch Uskaldun, Errelijionia maite eta hari jarraikitzen direnetarik, emaitza hortan pharte hartzen, eta mera zounbait ere, bethi danik chuchen burhagertu direnetarik, Jaoun Carnoti khorte egiten. Sinhetsi nahi dugu hoiegatik, herri-tar haien gogouak bethi hounialat direla. Eta, hatik, ehi zatekian ikhoustia eztziela beste eginbiderik bazterrian egoitia baizik. Gasetakari batek izkiribatu dian bezala : « Carnot, presidentak, bai erran balu, zien mousaz, zien kabalez, zien etchaltez gabetzen zutukien lege bati, oiuhu eginen zuniena : Biba Carnot ? Ez, alatchoria ! ez.

« Eta hatik besterik egin duzieia ? Carnot, Presidentak orai artino ounhetsi tian legek zien egiazko hountarzunak mendretzen : lege hourak Jinkouarener burhurtzen, Elizarenak haousten ; zouri, aita familiazko zirenari, idokitzen deizie zoure haourren khiristitarzunian eraikiteko duzun zuzena ; zoure seme aphezgeiak igorten soldado, kasernan hazten diren biziouen eta gaichtokerien artian gal dadin. Eta ouste ukhen duzu Carnoti batzarre houn egitera jouaitetik eztzinela eskusa ? Zoure beithan sar zite : elukia uduri zoure mundu hountako hountarzunak beno gutiago edukitzen

tuzula Jinkouari eta Eliza ama saintari zor deritzotzun ouhouriak eta gloria ? Eztzinen hortarik ari, segur nuzu, bena berriz ere, zertako jouan Carnot Jinkouaren eta Elizaren persegizaliari besta egitera ? »

NOULA ERRELIJIONIA GALERAZI NAHI DIEN GORRIEK

AOURTHEN danik ez tate fraiderik haboro gobernariak phakatzen tian eskoletan. Serorak ere igortzen tie emeki emeki eta denbora llaburren burian fraidiak bezala eskoletarik kanpo dirate. Eskola haboruetan ezta haboro khurutcherik ; ez tie haboro haourrer Jinkouaren izena aiphatzen ere, ez pada kreatu Gutianaren eskarniatzeko. Holaz esparantcha die, oraiko haurrek, gizountu diratekianan, ez tukiela batere federik ; eta Errelijiona emeki emeki gal eraziko diela.

Bena aphezak hor ziren, eta aphezgouako uthurriak agorterazi nahiz, gorriek legia egin igorteko aphezgeiak soldado. Aourthen lehentze jouan dira, eta hil bada zounbait tropetan zirelarik, bestiak oro utzuliko dira seminariouetarat. Ez tie behinkoz hounik gorriek aphezak soldado igorririk ere, bena zerbait antolatuko die bere gaichtakerian aphez geier fediarene galerazteko.

Bazen ere orano komentu, gorriek ezin ikhousiak. Behin komentietarik kanpo ezari tie, bena horregatik bazen lehen bezañbat, eta behar bada haboro, ezpeitzen segur haier atse egiteko. Ikhoustez kanpouan ezartiak etziala hounik, asmatu die bere gisako legarbat. Legar haren araou esparantcha die denbora llaburren burian ez tukiela hountzarzunik haboro koungregazionek, legarretan eman beharko dutukielakoz, eta azkenian gosiak hilen tiala. Hori ere, beste legiak bezala, zuzenaren eta

doiaren aitz. Eztaite sinhets, eta halere deus egiagorik, galthatu diela baizik koungregazionebatetako aourhider *ehun eta zorzi libera eta hirour zantima* haietarik baten hilzetik arrajiten zeren ohe tcharbatentako eta ohe houra estimaturik zen *hogeï sos!* Halaz gobernïak kongregazioner bertan ebatsiko deitze dutien hountarzunak oro. Eta *Réveil Basque* denak dio legar hori eztela bidegaberi. Berak behar balu phakhatu, bestelakorik erran lïro araouz.

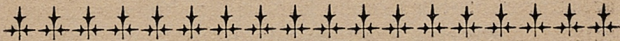
Alemania higanaoutak emaiten deïku etsenplubat ahalkez hourt erazi behar lukiana Frantzia bezalako herri katolikobatetako gobernïa. Han katoliko direnak majoria ez ukhenik ere, igaran erazi tie egiazko Errelïjioniaren hounetan diren lege elibat. Han aphezgeiak solthu soldadogouatik; han, eskola katolikouak, gobernu higanaoutak laguntzen tiana; han fraïde eta serorak idoki zeitzen komentietara arrajinik, eta lehen zutien hountarzunez berriz jabeturik.

Areta hortara heltu badira katolikouak gobernu higanaoutareki, elizate, heltubada, nekiago hainbesteren egitia Frantzian. Beharda hatik aithortu Allemaniako aphez eta aphezkupïak Frantziakouak beno hobeki burhagertu direla Errelïjioniaren etsaier buhurtzeko. Lehen lehenik, *Posen* hiriko archebiskoua koundenaturik izan bost ehun liberaen isuniala (amanda), 1873^{an}, agorrilako 20^{an}, eta hori Errelïjioniaren althia etcheki zialakoz. Laou hilabetetan barnen, bazian ehun mila liberaen isunez (edo amandaz) gañetik, bere phakia idokirik; etchenko gaizak oro bahiturik; behin bi ourtheren presou, gero hirourena, 1874^{an}, aphirilako 25^{an}. Gaztelu batetan zerraturik bi ourthe igaran zutian phenarik garratzenetan.

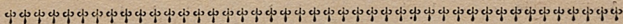
Ber aphezkuperriko hanitch aphez bere aphezkupïa bezala presountegietarat igorririk, bai eta ere bi aphezku pu laguntzaliak bata bederatzu hilabeteren, bestia hamazortziren. Arte hartan khiristiek bere egin ahalaren arau artha hartu gaztelietan zirenez, eta zutien hountar-

zunetarik nasaiki eman bere artzañ phakurik gabe zirener. Azkenekoz gobernia zeditu, eta orai Errelijiona errespetaturik da Alemanian.

Balinbaguntu goure Herrian holako potro diren aphez-kupiak, goberniak orai danik eretchekiliro Errelijioniari eta aphezgouari zor dereitzenak eta ezlitiro hañ gaichki erabil. Khiristier da Jinkouaren othoitzia igor ditzagun artzañ Alemaniako haien ariatik. Zouñ dira egunko egunian othoitz egiten dienik bere erretorren, beste aphezzen, bere aphezcupiaren? Eta hatik lehen lehen eginbidetarik da, hala noula aita eta amentako othoitz egitia; ber zuzenez egin behar lizate goure arimen aita Jinko hounak ezari dutiantako. Jinkouak entzunen tu goure othoitzak, ezta dudarik, eta emanen dereiku bere gogoko aphezetarik.

USKALDUN APHEZER EMAN OUHOUREZ

GOURE ungunetako gaseta gorriek agertu dien ezin aiphatuzko fedegabiak bortchatzen gutu berriz mintatzera Aita Saintiak Uskal Herriko Jaour aphezi eman dutian ouhourez. Gaizak hañ dira gaichki gogaturik eta adi erazirik izan, noun udufi beitzaike houn datekiala bi hitzez egia zer den erraitia.

Badakigu orok 1889^{eko} bozketarik landan, Baiounako aphezkuperriko hoge eta hamabost aphezi phakia idoki ziala goberniak, zuzenik batere gabe, eta politika guti edo hanitch egin zielakouan. Prefetak egin zian ahala oro bere parropietarik igor erazteko goberniaren begietan ogendant handienak zirenak. Bena bikari gehienek, ordian aitzindari zirenek, aphezcupia hil berri beitzen, eta berririk eztzelakoz orano, eztzutien nahi ukhen, prefetaren othoi eta mehatchiengatik, gaichki

erabili aphez hourak : ezi ororen burian eztziren bere eginbider jarraiki baizik, Aita Sainiaren erakouspenen araouera, bere parropiantak argituz kountzentziaz bozketan zutien eginbidetan gañen.

Hantik laster izentaturik izan aphezakupu berria. Nahiz utzul erazi bere aphezer zuzenik gabe idoki phakia, edo behar bada, bahikunte zerbait emanik zelakoz goberniari, izentaturik izateko, prefetareki hitzkatu egiteko horrez. Uduritu zeion phakiaren utzultziaren ordari, begietan goberniak hartu zutian aphez hetarik zounbaitez, prefetak galthatia egin zirouala.

Berak entzun gabe, igorri zeren parropiaz khanbiatzeko mania, Phentekoste aitzineko astian, eta behar ziren laour egunen buruko helturik izan, bakhoitza bere parropia berrialat.

Hañ zorrozki erabili aphezak lehiatu ziren maniariazpikotzera : bena aphezakupiari ez buhurturik ere, eztzien bazterrian ezari Elizak bakhoitzari dereikon zuzenbat, Aita Sainiari hersatzekoua, manubaten haoutserazteko, berheziki nouiz eta manu hora emanik beita goberniareki batian, edo haren aholkuz.

Horik oro agitu 1890^{eko} uztaila urhentzian. Behar ziren izkiribiak igor, eta egitekoua erazirik aphezek Erroumako khortiarren aitzinian, Baiounako jaoun aphezakupiari behartu zeion abokatubat hartu, eta hantik egin zeitzen galthouer ihardetsi. Gobernia, jakinturik zer zabilan (eztakigu nourtzaz eta noula,) aphez kupiaren althe jarri, eta burhagertu egitekouan.

Noula gaizak chuchenian eta doian jouaitez, aphezek behar beitzukien bere ohiko herrietarat utzuli, beldur izateko zen holaz aharrabat phitz ledin Erroumako khortiarren eta Errepublikako Goberniaren artian, nahiz eta haou, den gutienik ere zeraoukon egiteko batetan sarthu zen. Ordian, sortzez Baiounako zen aphezakupubat, Erroumatik igorriarik izan, bakiaren ezartera ahal bazen.

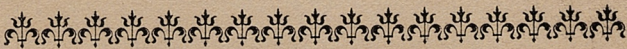
Mania bazian, othoitzteko, Aita Sainiaren izenian,

lehenik aphezak, beren galthouaren bazterrialat eiztez ; gero Jaoun aphezkupia, aphez haier, bere zuzenaren bazterrialat ezartiaren ordari, zerbait ouhourezko kargu eman lizen. Aphezek bai erran Aita Sainiak galthatiari, gogouan erabili ere gabe zerbait ordaritan bazukienez. Eztirogu aski gora eduki aphez hoiien Aita Sainiaren galthobati jarraikitze lehiatia : ezkinatekian khechu hatik, hartu bidian aitzina jovan balia. — Jaoun aphezku-
piak aldiz, ez nahiz ikhousi *Jaoun Puyol* etan egite-
kouaren bardintzera jinik zen gizounbat, etzutian eman
galthatu zeitzen ouhourezko kargiak.

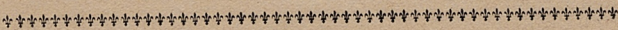
Ordian Aita Sainiak beraourtarik igorri aphezetarik laouri, dakitzagun ouhourezko señaliak. Eta, araouz, Jaoun Aphezku-
piak etzutialakoz berak eman nahi, Aita Sainiak beste nourbaitez hel erazi zuzenduner. Haiek aldiz, ouhouriak ukhen bezañ sarri, eginbidia zien bezala, jakin erazi Jaoun Aphezku-
piari.

Mar, mar, baratu gobernia ; gero, mendekatze-
ko, gabetu du Jaoun Pujol *St-Louis des Français* den Eli-
zako gehiengouatik, kargu hori bere eskupeko beitu ; bestalde, nahi ukhendu, bethi zuzenik gabe, aphez-
er ouhourezko ekhargallien agertzeko zuzena idoki.

Horra egia, *l’Affaire de Bayonne* zen egitekouan gañen.

LABORARIER

I. — Uztak 1891^{an}.

1890 den ourthia laborarien izan bazen ere arteko, eztaite halaber erran 1891 denaz. Ourthe haou laborant-
charentako date ezin egarizko esprabubat, eta eizten
dian ordeñiak eztu deus hounik ; daiguneko lehen zortzi.

hilabetetan miseria beltz eta beharrune handirik egari beharko dela.

Aourthenko ogiek hatik abio ederra zien : orotan aziker burutu ziren urrietan eta azarouan, denbora eder eta hounareki, eta alhorrak berdatzen hasirik ziren, nouiz eta, azarouaren 27^{an}, bat batetan jin beitzen izotz ezinago borthitzbat eta izoztiak irañ ourtharila azkeniala drano. Gaitzaren handiago erazteko, izotze hen aitzinetik ezpeitzian elhurrik egin, ogi sorthu berriak ez burhurtu ahal izan hotz idor bat batetan jin haier, eta haborouak galdu, berheziki gune apha eta hoursietan. Laborari hanitchek azi galdien ordari ereñ zutien, batek beadseko ogi. Ogi muta hora ezpeita larrazkenekoua bezañ houn, ezta Frantzian halako guti baizik ereiten; ere hazia bertan khariotu heñetik kanpo. Bestek aldiz ereñ edo garagar, edo sekale, eta haborouek olho.

Halerik ere uzta aski houn zatekian maiatzeko hila-betian eta oundokouan haroua althe izan baliz, ogi burriaren egiteko eta liliaren begiratzeko; bena negiak irañ ordartio, eta uztaila agorriletan ez aski bero egin aitzineko hotzek egin gaitzaren tchipi erazteko: ezi Frantziako hirour phartetarik bietan ogi guti eraiki die eta dena herdollak janik, Hegoualtekou eretzian, haro hounak laguntu tialakoz izan da ogi uzta hoberik.

L'Echo agricole eta *le Bulletin des halles*, laborantchaz mintzo diren bi gazetek, eman tie, usatu bezala beren estimu hullanak, 1891^{an} eraiki uzten gañen; houna ezagut erazten tien chifru tristiak: 75 miliou eta 54 mila zaku ogi, 75 kilo phezukato, bata beste, ezpeitiroie eman 42 miliou kilo irin eta 50 miliou kilo ogi baizik.

Khountu hortarik ehida ikhoustia ogi ourthe artetakobatetara heltzeko ments dela aourthen: bihitan 34 miliou zaku; phezutan, 27 miliou kintale; 20 miliou kilo irin, eta 26 miliou ogi erre. Uzta ezta osoki houn izan ihoun ere; houn laour departamentuetan baizik; azki houn hamabostetan; arteko hogeitaseietan (gouria hetarik); gaichto berrogeitabatetan.

Erran behar da goberniak eman chifriak eztirela eman tugun horik uduri. *Journal officiel* denak dio ogi uzta heltzen dela 82 miliou zakutara hullan, phezatzen beitira, bata beste, 76 kilo igarantcherik. Liferentzia ez handi izana gatik, erran daite chifru horien arteko izan dela ogi uzta.

Eropa orotan bazen 78 miliou zaku ogi igaran ourthian beno gutiago, eta ez eskaz den hori bardinturen, ez igaran ourthian berheziek, ez eta Amerikatik igorriko tienek. Ogi eskaz hori hanbatenez ere, da deithoragarriago noun Europa guzian ezpeitie eraiki 133 miliou sekale zaku usatu beno gutiago.

Olhouak aldiz, haroua ogiak beno althiago beitzian hountzeko, eman du bihi eta lasto usatiaz hanitchez haboro; Frantzian garagarrak eta sekaliak arteko izan dira, eta, ogi belzak arratserriko altian, arthouak hegoualtian, eta gaztañak Frantzia erdian, eman die uzta houñik. Lur sagarrer eritarzuna lothu da agorrila azkenialat haborouetan, eta, aousarki eraiki badie halarik ere, beldur izateko da, eztiratiala kalitatez net houn eta nekez begiratuko tiela.

Horra 1891^{eko} ogi uzta tcharraren berriak, eta ments handi horri bestetarik heltzeko bide eskazak.

Sorhouek, bata beste, belhar guti eman die; euri hanitch izan den gunetan bazen arradall hanitch eta eder, bena beste zounbaitetan, idorte egin dialakoz eztie kaskik batere arradallik ukhen.

Ziberouan ogia lilitan ountsa jouan zen, phuntu hartan izan ziren egunaldi ederrer esker, bena hanitchto gunetan bihia chehe baratu, ezpeita hazitu, oundoko idortia zelakouan. Uzta igaran ourthian beno tchipiago; halaber euriak eztirelakoz jin behar zenian, arthoua ere ez aski hazi, eta igaran ourthian beno gutiago bada.

Hitzbat orai mahastiez eta zuhaintze frutadunez.

Igaran neguko izotz borthitzegiek eihart erazi tie zuhaintze lanthare *pépinières* deitzen direnetakouak, baratze ekhoitzekouak eta ourthetako aihen gaztiak. Sagar-

ardou egiten dien bazterretan, bi ourthez peko sagartze gaztiak oro kasik eihartu: bestalde haro gaitzari buhurtu direnek ez tie emanen uzta herenbat beno haboro. Ourthe tcharra arren sagar ardou egilen.

Mahastier bere hobeneko jatzarri zeitze usatu bezala, bi eritarzun, uztailan berheziki, *phyloxera* dena eta mildioua. Mahatsa nekez hountu, hanitch berant orotan, zounbait gunetan batere orano eta ezeginen ere, utchura. Hatik aski bada; eta hountu den oratan badukie ardou errekollda hounbat, bena kalitatez igaran ourthe kouaren petik datekiana.

Aourthen agertu da Ziberouan, bai eta Bache Nabarren mahatsaren etsai berribat: hora da har chouri tchikipibat. Harek hounki mouhariak oro hirotzen, eta hirodura ountsatto hedatu da hanitch morkhotan.

Arramaiatzeko haro hotzak gal erazi tu, goure herrian, sagartzetan agertu liliak, eta etzen mentsik; ezta mersiketarik kanpo, kasik batere ekhoitzerik izan.

Zer erakouspen idoki beharda uzten gañen eman dutugun berri hoiez? Behar dela egin ahala egin eta lothu sekula beno haboro ogi hanitchen ereitera ezpadugu ikhousi nahi gosete gorria Frantzian, eta eztela behatu behar *libre-échangistes* direnek aspaldi hountan arrapikatzen deizkien aholkier. Erraiten deikie goure herrietan ez ereñik ere ogirik, atze herrietarik, eta Amerikatik berheziki, ogiz gaintika, gihaourk eraiki behar duguna beno merkiago, eizten bada bihia kanpotik Frantzian sartzera thallarik phaka erazi gabe, jinen dela.

Gihaourk eraikiez baizik gosetia gunuke aourthen berian, 1890 ourthia gaichto izan baliz; ezi beren beno haboro ogi egiten dien erresoumek ez tie aski eraiki ogia eskaz den erresoumentako, eta hetarik da Frantzia.

Mintza gitian orai laborantchari dagon berri handibatez, emanen duguna ahal bezan klarki. Diala hogeitahamar ourtheren ungunia, goure gobierniak egin zutian aizoko erresoumeki tratu elibat (*traités de commerce*) eta

hitzartu Frantziatik jalkhi, edo han sarthu behar ziren kabale eta salkin bakhoitzaren gañen ezarteko phetchak. Noula tratu hourak goure beno althiago eta hobe beit-ziren atzekouentako, eta haien iraipena urhentzekoua beita daigun ourtharila azkenian, goure deputatiek erouan die hirour hilabete, aitzina phaka erazi behar diratien phetchen izartzen. Esparantcha izateko da senadoretegian eztutiela tchipituko deputatiek ezari phetcha eskazak, eta haien lanari bai erranen diela.

Phetcha berriek ezte emaiten hullanik ere laborantchari merechi eta behar lukian hounkia oro. Frantziako laborarien botigouak (*société des Agriculteurs de France*) adelatu zian eta hel erazi deputatier laborantchari daoudienetan ganeko egingeibat, hartan ezagut erazten beit-zian zounbat phetcha, laborarien hounetan aritzeko, phaka erazi beharko zatekian Frantzian sartzen den salkin bakhoitzari. Botigoua harek galthatzen zian bardinetik ari litian, eta behar zela phaka erazi atzetik sartzen ziren gaiza guzier phetchabat, gaiza haiek Frantzian berian phakatzen dutien thallak bezañ gora. Phetcha berriek heltu behar lukie ehun libera bakhoitzaren hogeitabost liberatara, zeren eta Frantzian laborantchako errebeniouen laourdena thallen phakutan jouaiten beita.

Deputatiek ezte eman laborarier doi zatekian gaiza hori. Ezi hek ezari phetchak, ehunaren hogeita bost izan ordutan, hamar edo hamabostetara gorenetik heltzen dira. Eta orano phetcharik batere phaza erazi gabe eitziko tie sartzera Frantzian ilhiak, zetak, zihouak, larru phintiak edo phintzekouak; erran nahi beita laborarieren mouzkinen bostgerren phartiaren galtzetan ari izan direla deputatiak, erran tugun salkin lantzen dutienekkhoizpenetan. Zuzen doi horren laborarier ez emaitenko legiari bai erran dien deputatiek (*hirourez bestiak, oro gorri ziren*) alegatzen zien hortarik ari behar ziela lankhia handi elibaten ez erortera eizteko, eta atzekoueki egiten den komerziouaren heda erazteko.

Ehunetan behar bada borogaturik izan da horren ait-
zia: ezi lankhia handiek badie arrimu hounbat atzetik
sartzen diren phasta obratietan gañeko phetchetan, eta
phetcha hourak ez aphalenetarik, heltzen beitira balia-
ren laourdeniala edo erditara, edo, zouñ phasta obratu-
rentako, balia bardintzen beitie.

Bestalde ilhe eta beste phastetan gañen phetcharik
ezari nahi etziener erraiten zien orano, lankhiak lagun-
tuko zutiela utzultzez phastaren atzetik sartzeko phaka-
tu phetchak, nouiz eta phasta hora heben obraturik
atzialat igorriren beitzien; ezten doian egoiteko beste
biderik: halerik ere majoria kountre izan.

Horra noula lankhia handietako naousier heltzeko-
tan, deputatien majoriak nahiago ukhen tian eitzi labo-
rariak bazterrialat, eta laborantchako hogeibat mouzkin
bide galerazi. Egia da hitzaman diala laborarier galze-
penaren ordari, prima, eskolategi, etc., etc. Ikhousiko
gero erremediouak gaitzagoithuren dianez, eta ez tira luzaz
egonen laborariak jakin gabe illusionez enganatu tiela.

Laour ehun deputatuk botzak eman tie ilhiaren eta
gañelatiko phasten phetcharik phakatu gabe Frantzian
sartzera eizteko; ezta izan ehun eta berrogeitahamarbat
baizik phetchen ezartiaren althe. Bihiaz eta kabaletzaz
aiphu, baziren hirour ehun phetchen althe eta 250
kountre.

Bi bozka horietan deputatu chouriek eman tie bot-
zak phetchen ezarteko, laborarien laguntzia gatik.
Haier lehen bozkan (bihi eta kabaletakouan) juntatu
dira ehunbat deputatu gorri. Bigerrenian bi alde ziren
chouriak eta gorriak, chouriak bethi bezala laborantcha-
ren althe, phetchen ezari nahiz, bestiak aidiz kountre.

Bi alde jarri balia lehen bozkan chouriak eta gorriak,
bigerrenian egin dien bezala, aourthen danik Frantziako
laborariek bere mouzkinak ez deusetan saldu beharko
zutukien eta chaku galdurik ziratekian.

Ehi da ikhoustia noun diren laborarien egiazko adi-
chkidiak.

II. — Hountkallu berriez.

Badu aspaldi hountkallu berri batzuz, frantzesez *engrais chimiques* deitzen direnez, jentia mintzo dela. Bena, azken denbora hoietaradrano, laborari handiak eta jaounak baizik eztira gudiziatu haietarik erostera. Egun, haien aiphia orotara hedaturik bada, azken basabazter herrilano, hori tratulantgouari esker eta halako egiler, hetarik saltzez bere bizia irabazi behar beitie. Tratulantek haborouetan ez tie deus enthelegatzen laborantchari daouzkanetan; halarik ere, eztira baratzen arrapikatzetik laborarier : « Eros eta ezar zien lurrer hountkallu berrietarik nahi baduzie uzta ederrik eraiki. » Tratulanten elhe ederrer eta deus eztakienentz hitzemaner phara dagotzan lohiti hanitchek erosi die eta ezari bere lurrer hountkallu berri, jakin gabetarik zer eta noula ezar, uzten araou. Halaz haborouek huts egin, aitzinetik behar bezala aholkatu eskazez, ezpeitira ber riz menturatu nahi hountkallu haien egartera. Tratulanter aldiz orobat erostunek ez khaousiturik ere, saltzen zien ber, eta irabazi ederrik egin umen die.

Dudarik gabe hountkallu berriak houn dira, eta chit houn, eta aiphatzen batugu, aiphatzen tugu lohitek erosi eta ikher ditzen nahiz. Bena ber denboran gomendatuko deregu haien zohogiki erabiltez, eta hortako emanen dugu aholku zounbait haien egarteko chedetangañen. Ezi hountkallu berriak deus eztakian lohitibaten eskietan uduri du bizar nabelabat haour baten eskietan.

Erraiteko da eztela behar bada lehen aldian khaousitzen zer mutatako hountkallu behar den, eta noula egari behar dian, eta berritzapen orotan bezala, zohogitik aritzeko dela. Eztu hanitch denbora: Frantziako laborarrien botigouan (*Société des Agriculteurs de France*), hanko gehienetarik bat, hountkallu berriez mintzo zelarik, ziouala : « Ezta aski hountkallu horien noun nahi eta noula nahi lurrer ezartia : behar da aitzitik, gogozkatuz eta ikhouska ari. Ogi ereitiak edo azikak ihour-

kerek ouste beno haboro abillezia eta jakiteria deraouka. Ezta dudarik, hountkallu berriak hanitch hounki heltu zaizku. Eretze frankotan ikhertzezenetako alhorrak (champs d'expérience) begien aitzinian ezari dutie, eta laborantchako moulede berriari bazterretan lotzen dira. Bena ezia hortik erraiteko hountkallu berrien egartia noun nahi kounbeni dela, eta halaz lohitia aberastuko dela, gastia jinphidia bezañ handi bada. Bai, hanitch gizen diren lurretan 60 edo 80 kilo hountkallu berrik mouzkin eijerbat eman diroke. Bena ezar balitze lur mehe edo artekouetan, ezta dudatzeko aouherretan edo galtzetan ere egar litirokiela.

« Tratulanten eta *chimistes* direnen erranaren araou, ehi laiteke, zer nahi lurretan, 50 zaku ogien eraikitia, hountkallu berrien bidez, noun ere ezpeitaite eraik 15 zaku baizik, ourthe hobenetan. Bena ezta sinhesteko hori hala dela lur gaichtouetan, ez eta lur hounetan ere noun eztiren harouak osoki althe bilhakutzen. Lastouaren herdolla, ogi liliaren ezabatzia, eta beste gaitz zounbait eztireia hor, ihoulaz ere laborariak ezpeitere buru emaiten ahal? Eta gero, hountkallu berribatetarik (*azole* dianetik) sobera ezarten bada, ogia ezinago eder abiatuko, bena den gutieneko aiziak iraouriko, eta lasto etzanak emaiten dian ogia balheiu eta nekez saltzen. Arren gogozkatzez eta ikhouska gitian ari hountkallu berrietarik ogilurrer ezarten. Ez hatik izan zohogi batere ezartialano, eta Ebanjeliousak diouan bezala : « Guziak ikhert itzak eta lehiatuki oret houn dena. »

Bada ikhertzezen (*expériences*) sos hanitch igorri gabe egin daitekianik. Houna lusernier sorhobat. Ithe-gunkal ezarten bada baranthallan edo gorotzilan hounkaillubat badukiana :

Superphosphate à 12 p. o/o.	120 kilog.
Chlorure de potassium.....	40 »
Plâtre commun.....	120 »

etahogei liberakobat khostako dena; ber sorhouan eizten badirade, han heben, gune zounbait, edo hobeki beste ithegunbat batere hountkallu berritik ezari gabe: ehi date ikhoustia zer liferentzia handia datekian denbora llaburren burian hountkallia ukhen dukian lusernatik batere ukhen eztukianiala, ez berere edertarzunian, bena orano ebakaldietan: ebakaldi baten ordari biga segurrik euriak aski usu badira.

Halaber date miñaberse ahultubati ezarten bada hountkallu berri. Diala zounbait ourthe, Peyrahouradako Syndikatak erakhari zian hountkallubat beitzian:

Azote organique ammoniacal.	2	edo	3	kilo
Acide phosphorique soluble..	6	»	7	»
Potasse assimilable.....	12	»	14	»

ehunbat kilo pezu zian hountkallukal, eta khosta zena 12 libera eta 12 sos kintale handia. Liberabat hountkallu (phezutan) nounbait behar da aihen bakhotcharen, eta ezaririk ogia ereiten den bezala, edo arthouaren gisa goldiaz edo aitzurraz aihen herroken artian eginik diren ilderreka batzietan, urrieta azkenari buruz. Halaz gastia 13 libera diharuena 200 oundokal, ez ourthe oroz egitekoua. Mouzkina aldiz sos igorria beno hanitchez handiago, hountkallu horrek hanitch edertzen beitu aihena eta mahats nasaiki eman erazten.

Nourk ere lur sagar hanitch ereiten beitu, harek ountsa eginen du ezartia hountkallubat gisa hountara eginik:

Nitrate de soude.....	200	kilog.
Scories phosphoreuses.	1,000	»
Chlorure de potassium.	200	»

eta bi ithegun eta laourdenkal ezarteko doi dena. Ikhertu ukhen dienek hountkallu hori, igorri badie 120 libera diharu, irabazi die 386 libera igorriaz bestalde, bi ithegun eta

laourdenkal, eta ourthe bakoitz. Aldiz hountkalliak ez ezari behar bi ourthetarik baizik.

Erran tugun horietarik agerida zer ekhoizpen handi deraouzken hountkallu berriek. Etsenplubat houn lizate ogientako, bena eztaite deus segurrik erran, ogi lur orori badouenik, zeren hanitch egiten beitu lurraren kalitatiak, bai eta ere luherabiliaren barnagouak, eta aldepetiko lurraren zimentiak, bai eta ere ezari behar den ogi azi mutak.

Entzun dugu goure bi herritarrek agerterazi gei diela daigun ourthian librubat ziberoutarrez, ogiaren eta arthouaren eraikiten gañen. Libru houra erakouriko dienek ikhasiko die hartarik hanitch gaiza houn, guk armanak hountan ezar eztirogunik aski tregoua gabez.

Eta haregatik bi aholku berbera emanen tugu azikan gañen. Lehena, ogi aziaren ahalaz eder haitatzia, zeren azia ederrago eta lantharia bigourtago jiten beita eta ogi haboro emaiten.

Bigerrena, gorotzez ahal bezañ ountsa artha hartzia, eta ahalaz haien atherbian etchekitia. Mintzatu gira aitzineko armanakbatetan gorotzaren begiratziaz eta arthatziaz. Egun erranen dugu gorotzen balia emenda daitiala iraourgeier edo pallater ezartez hountkallu berri merke diren batzu. Ziberouko lurrek mensenik diena da *phosphate* deitzen dena. Eta arren deus ehiago halako gorotzer eretchekitia beno, jouanphidiak hanitch zabaltu gabe. Askida, gorotz topouaren egitian, gorotzareki nahastia *phosphate* (edo ezurreki) erhaoustutik; edo ezartia hartarik beretik pallatari, gorotza kabalen pian delarik, barreiatzez kabalen uzkupetan : kabale bakhaitzaren eta egunkal behar lizate kilobat eta erdi erhaouts. *Ezurreki* erhaoustia gorotzen egitian ezarten denian gorotza hanitch hountzen du, eta lurrek ehikiago beretzen, chuchenka ezaria beno.

Hanitch ekhoizpenetako denbat da ere, gorotzetarik jalkhitzen den jusari kaparrous edo bitriol berde amiñibaten ezartia, eta jus harez gorotztopouaren artetarik

ihiztatzia. Gorotzak hola erabiltez laborariek eraiki lioie egiten dien beno ogi uzta hanitchez ederragorik. Ezurreki erhaoustiak (phosphates pulverisés) eta kaparousak balio die bakhotchak 6 liberatarik eta zazpieterdietara drano kintale handia.

Horik direla laboraribatek egin ditirouanak, eta ikhert, segurretik aritzez eta beraourtarik. Eta daigun ourthian, gorago erran dugun bezala, agerturen beita librubat ogi eta arthouaren eraikitian gañen, han bakhoitzak edirenden tu behardien erakouspenak hountkallu berrien egarteko mouldiaz.

III. — Kounderaren galeraztiaz.

Ezta belhar gaichtouetan bakhoitzbat koundera bezañ nekez gal eraz daitekianik alhorretarik. Houna Mathieu Dombasle, laborari aiphatiak erakoutsi dian bidia haren gal erazteko. Gizoun jakintsu horrek dio behar dela udan alhorra utzuli, ez sobera barna, ez sobera goihera : sobera goihera elaitiala kounderaren zaña oro eraouz, eta sobera barnatik, ildouan barnen hotzaranian bara leitiala eta nekez eihart.

Alhorra utzuli denetik eta amoustbat egunen burian behar dukie ildouek ountsa arhatu kounderaren lurretik berhezteko. Lehen arhatze hountarik landan, hamar edo hamabost egunea irian, berriz arhaldibat lehena bezañ gothorki, eta azkenian hirourgerren arhaldibat, beste amoust egunen burian.

Haroua ekhizu eta idor agitu bada, koundera galduko da eztukialakoz ukhen errouen eta ostouen emaiteko arterik, eta chimaltuko beitira lurren gañen. Bena haroua eurizu izan bada, erran lan hoiek beharko tie arratu.

Bada orano beste bidebat kounderaren galerazteko. Houra da negu bethian eta kharrou handibati buruz lurraren utzultzia, eta arhaldi houn batez ildouen ountsa phorrokatzia, kounderaren achalialat agerterazteko. Noula kounderak beitu hourbat bihikan barnen, hour harek

kharrountziareki lehert erazten tu bihikak, eta halaz koundera eihartzen.

Lantharen izatia eta mutak ustudiatzen tienek dioie badela hirour kounder muta; kounder bihikaduna, kounder ildapizarra eta kounder arrastelu belhar zaña. Hirour kounder muta horik erran dugun bezala gal erazten dira alhorretarik kharrouaren edo ekhiaren bidez.

URHENTZEKO ISTORIA EDO ERASI

.....

POLONIAN, zoun egunez, usatzen die aberatsek bere mahañian jar eraztera bilzale behar zounbait. Vilnako bankier batek, aldibatez, bazutian hola biga barazkaiten. Praoubetarik bata bestiari aiher beitzeron, ikhousi zian chothilkiñi bere botala lerra erazten zilhar golhare ederbat. Etzteron enjeñu, berak egin gei beitzian ber jokia. Jiten zaio zerbait gogouala, eta mahañetik jeikitian erraiten du : « Jaouna eta anderia, zien erremestiatzeko nahi nuke egin belhagile kolpubat, orenen tchostatzeko. » Bai, bai, orok. « Arren ikhousten duzie zilhar golhare hori; ziek so, ezarten dut ene botan : ikhousi duzie; bai... arren, choumli, choumla, pst ! (Besouaz ungurubat laster egin) Golharia jaoun horren botalat igaran da ; sogizie. » Bestaliarrek berhala ikher, eta han edireiten die. Esku zapartaz oro. Ordian aztittouak koladabat egin, eta fia, fia, kanporat.

*
**

Aljeriako gerletan, Bou-Maza, goure etsai gothorrenetarik zen, ezagut erazi ere bazian. Azkenekoz Frantziako presouner erori zen; bena buria ez aphaltu behin ere. Itchasouan gainti Frantzialat jiten zelarik, oro balentria eta bere oustez jakitant zen bat, presounerari hullantzen zaio, zeliari eta itchasouari aldizka so

zelarik, sar erazten ountziko armadurak oro ziren lekhian, eta hour khiaren indarra eta estounagarria zer den aho bethez erakosten. Elhe tchapasta haier khountu handirik ez, gutiago estonamenturik.

Pheredikazalia thar, mourmuzikaz; elhe artekariari: « Zorobat duk hori. » Ordian Bou Mazak, buria gora eta kheñu ederbateki, eskia ekhiari eta bortu gañ agertzen zen bati: « Horik ederrago zitzak; errak: hire jakintsiek egiten ahal dieia ogi bihia? Jinkoua bera duk handi! »

*
**

Haour baten elhia, egia sobera. — Zortzi ourthetako alhabattobat, lehen komunianka egunbatez, Elizan janartora entzunik erraiten phena ziala ez ikhoustez haourren aitak ere mahañ saintian, etchera zenian ama handiari: « Zertako arren aitek eztie egiten janartoraren mania? » — « Ahalke beitira. » — « Eta zerentako ahalke? Eztutuzu ahalke orditzera eta hola agertzera kharriketan. »

*
**

Jaounbat, sudurra gorri gorria, burduñ bidian bidajez. Eretzian gizoun gaztebat, ez ahalkor, erraiten derona: « Jaouna, sudurra eztaizu gorritu kharrou leira mourtchatuz, ezta hala? » — « Elaz! ene gizoun maitia, areta ezne baizik eztit edan ourthebatez. » — « Ourthe orotan? » — « Bai jaouna, ourthe orotan; egia duzu unhudian nintzan ourthia zela. »

*
**

Baiounako merkhatian, salzalebati nourbaitek galthatzen zeron: « Homart horik atzaman berri dira? » (Homarta da eskrebiza uduri den itchas ihize gorribat, bena hanitchez handiago.) — « Ikher dirozu; zoure tchakhur buztana ezarten baderozu bati aztaparriala ». Berhala egiten du. Homartak tinkatzen, bena noula! Tchakhurra harriturik laharrokaz; homartak tinkago, tchakhurra lasterrago. « Tchakhurra dei zazu arren, jaouna! » — « Bai bena, foutro! zuk homarta dei zazu lehenik. »

*
**

Ostatian gaia igaran behar zian batek lotsa beitzen kukusouen, galthoz bazenez ohian. Ezetzez erraiten dere: « Eztuzu beldur izateko kukusouen ; oro jaten tizie chimitchek (edo purnachek). » Debrubat ziouan bere buriareki, « martchandiza horrek eztizu haboro balia ! »

*
**

Alzain Heren Sugia.

Zouhoureko oihan bazterrian bada mendi larrebat deitzen Azale i machela, eta haren erdichetan harpe lezedunbat.

Nouzpaizt ungurune hetako artzañek kabale galtzen zien eta ez ihoun herecharik edireiten. Egun batez harri-garri zen sugia lezetik jalkhirik edatera jouaiten ikhousi zien, buria hourian eta buztana orano harpe khantian. Hatsaz beraz arresak biltzen zutian harpiala eta osorik iresten. Zer egin behar zen, othian ?

Ordu berian bazen Athagin etchekeko semebat deitzen Chibalie, armadetan egonik, aphottorouen lotsa eztena. Behar ziala jakin naousituren zenez heren sugiari, behi larrubat pholboraz betherik zaldibatetan ezarten du, zaldia elhorritzebati. Mendi hegian gainti Azalegi machela behera larria dourdoullakaz lerra erazi harpe aitziniala.

Jinko hounak eman zeron dohañian petik gora Chibalie ; igañ zaldiari inhaziaren antzo, ibarra behera. Alzaiat buhurtu zeneko, Hangaitzeko garatian entzuten du tzintzarradabat bezala oundotik, Heren Sugia behi larria iretsirik eta pholborak su harturik, Itheko oihana behera bagastak buztan khalduz haosten karraskaz. Alzurukun gainti jo zian itchasoua eta han itho.

Chibalie Athagi, aldiz, Heren Sugiaren huchtiak eta herotsak odola hour bilharazirik, ohian sarthu eta hartarik hil.

Zaharrek dioie Heren Sugiak baziala hirour buru.

MAIATZA edo EPHAILA

Eg. luzatzen dira oren eta laourdenez

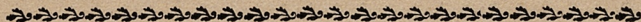

- D l. l. 3ⁿ, arratseko 7^{or} eta 21^{min}
 E a. b. 11ⁿ, arratseko 11^{or} eta 8^{min}
 F a. l. 19ⁿ, arrastiriko 3^{or} eta 2^{min}
 G a. b. 26ⁿ, goizanko 5^{or} eta 58^{min}

ARRAMAIATZA edo EKHAINA

Eg. luz. dira oren eta 1/4, 22^a orano.

- D l. l. 2ⁿ, goizanko 10^{or} eta 1^{min}
 E a. b. 10ⁿ, arrast. or. 1 eta 42^{min}
 F a. l. 17ⁿ, arratseko, 9^{or} eta 10^{min}
 G a. b. 24ⁿ, arrastiriko 2^{or} eta 16^{min}

1	Igante.	J. Filipe et. Jak. Ap.
2	Astelehen.	s. Atanasio.
3	Asteharte.	D ^a KHURUTZE
4	Astizken.	s ^a Monika.
5	Ostegun.	s. Pio V.
6	Ostirale.	J. Johane, Eb. B.L.
7	Neskanegun.	s. Stanislao.
8	Igante.	J. Migel. agert.
9	Astelehen.	s. Gregori, na.
10	Asteharte.	s. Antonin.
11	Astizken.	s. Oriens.
12	Ostegun.	s. Nere eta Akil.
13	Ostirale.	s. Jenio.
14	Neskanegun.	Johane Sala d.
15	Igante.	s. Eutrope.
16	Astelehen.	s. Johane Nep.
17	Asteharte.	s. Paskal.
18	Astizken.	s. Venanzio.
19	Ostegun.	s ^a Pudenziana.
20	Ostirale.	s. Bernardin S.
21	Neskanegun.	s. Petiri Zel.
22	Igante.	s ^a Kiteria.
23	Astel. Rogaz.	s. Ubalde.
24	Asteh. Rogaz.	A. B. Lagunzalia.
25	Astiz. Rogaz.	s. Gregori VII.
26	Ostegun.	SALBATORE
27	Ostirale.	s ^a M. Madal. P.
28	Neskanegun.	s. Agosti.
29	Igante.	s. Garzia.
30	Astelehen.	s. Felis.
31	Asteharte.	s ^a Anjela.

1	Astizken.	s. Klair.
2	Ostegun.	s. Potin.
3	Ostirale.	s ^a Klotilda.
4	Nesk. Barour.	s. Frantzes Ka.
5	Igante.	PHENTEKOSTE.
6	Astelehen.	s. Norbert.
7	Asteharte.	s. Majan.
8	Astiz. IV Th.	s. Medart.
9	Ostegun.	s ^a Pelajia.
10	Ostir. IV Th.	s ^a Margarita.
11	Nesk. IV Th.	J. BARNABE, ap.
12	Igante. 1	TRINITATE.
13	Astelehen.	s. Antoni Pad.
14	Asteharte.	s. Basila.
15	Astizken.	s ^a Jermena.
16	Ostegun.	BESTABERRI.
17	Ostirale.	s. Avit.
18	Neskanegun.	s ^a Marina.
19	Igante. 2	s. Jervasi eta Prot.
20	Astelehen.	s. Julieta Falk.
21	Asteharte.	s. Louis Gonz.
22	Astizken.	s. Paulin.
23	Ostegun.	s. Eusebio.
24	Ostirale.	J. JOHANE BA.
25	Neskanegun.	s ^a Eurosia.
26	Igante. 3	J. BIHOTZ SAK.
27	Astelehen.	s. Prosper.
28	Asteharte.	s. Irene.
29	Astizken.	J. PHETIRI eta P
30	Ostegun.	J. Phautler. orh.

UZTAILA

Egunak llaburtzen dira oren 1ez.

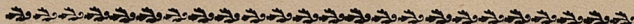
- ① l. l. 2ⁿ, goizanko 2^{or} eta 2^m.
 ② a. b. 10ⁿ, goiz. or 1 eta 53^m.
 ③ a. l. 17ⁿ, goiz. or 1 eta 57^m.
 ④ a. b. 23ⁿ, aratseko 11^{or} eta 40^m.
 ⑤ l. l. 31ⁿ, aratseko 7^{or} eta 54^m.

AGORRILA

Eg. llaburtzen dira oren 1 eta erdiz

- ① a. b. 8ⁿ, eguerdi eta 7^m.
 ② a. l. 15ⁿ, goizanko 6^{or} eta 47^m.
 ③ a. b. 22ⁿ, goizanko 11^{or} eta 8^m.
 ④ l. l. 30ⁿ, arastir. or 1 eta 38^m.

1	Ostirale.	s. Tierri.
2	Neskanegun.	A. B. BISITAZ.
3	Igante. 4	J. K. ODOL PR.
4	Astelehen.	s. Leon II.
5	Asteharte.	s. Zirile & Met.
6	Astizken.	s. Norbert.
7	Ostegun.	s. Marzial.
8	Ostirale.	^{sa} Elisabet,
9	Neskanegun.	^{sa} Beronika.
10	Igante. 5	<i>Zazpi anaie m.</i>
11	Astelehen.	s. Pio.
12	Asteharte.	J. Johane Galb.
13	Astizken.	s. Anaklet.
14	Ostegun.	s. Bonaventure
15	Ostirale.	s. Johane Maj.
16	Neskanegun.	A. D. M. KARM.
17	Igante. 6	s. <i>Aletsis.</i>
18	Astelehen.	s. Kamille.
19	Asteharte.	s. <i>Rizente Paulo.</i>
20	Astizken.	s. Filibert.
21	Ostegun.	^{sa} Pratseda.
22	Ostirale.	^{sa} <i>Maria Maid.</i>
23	Neskanegun.	s. Apolinari.
24	Igante. 7	s. <i>Henrik.</i>
25	Astelehen.	J. JAKOBE, <i>ap.</i>
26	Asteharte.	^{sa} Aña.
27	Astizken.	s. Galatori.
28	Ostegun.	s. Nazari eta Zelze.
29	Ostirale.	^{sa} Marta.
30	Neskanegun.	s. Abdon.
31	Igante. 8	s. <i>Inazio Loyola.</i>

1	Astelehen.	J. Petiri katietan.
2	Asteharte.	s. Alfonso Lig.
3	Astizken.	J. Esteber. edir.
4	Ostegun.	s. Dominiche.
5	Ostirale.	<i>A. D. M. Elbur.</i>
6	Neskanegun.	<i>J. K. Transfig.</i>
7	Igante. 9	s. <i>Kajetan.</i>
8	Astelehen.	s. Ziriako.
9	Asteharte.	s. Jermen.
10	Astizken.	s. Laurentz, m.
11	Ostegun.	s. Tiburze.
12	Ostirale.	^{sa} Klara.
13	Neskanegun.	^{sa} Radegonda.
14	Igante. 10	s. <i>Euzebi.</i>
15	Astelehen.	A. D. M. MARIA.
16	Asteharte.	s. Rok.
17	Astizken.	^{sa} Emilia.
18	Ostegun.	^{sa} Filena.
19	Ostirale.	^{sa} Elenomena.
20	Neskanegun.	s. Bernat.
21	Igante. 11	s. Julien, Lesk.
22	Astelehen.	s. Ipolita.
23	Asteharte.	s. Filipe Ben.
24	Astizken.	J. BARTOL., a.
25	Ostegun.	s. Louis, erreg.
26	Ostirale.	s. Filibert.
27	Neskanegun.	s. Jusef Kal.
28	Igante. 12	<i>A. B. Bihotz S.</i>
29	Astelehen.	J. Joh. lephom.
30	Asteharte.	^{sa} Rosa Lima.
31	Astizken.	s. Remoun N.

BURUIA edo SETEMER

Eg. llaburtzen dira or. eta 3/4 ez.

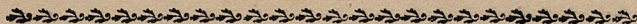
- Ⓜ a. b. 6ⁿ, arratseko 9^{or} eta 17^{min}.
- Ⓜ a. l. 13ⁿ, eguerdi eta 59^{min}.
- Ⓜ a. b. 21ⁿ, goizanko 01 eta 26^{min}.
- Ⓜ l. l. 29ⁿ, goizanko 6^{or} eta 29^{min}.

URRIETA

Eg. llaburtzen dira oren eta erdiz.

- Ⓜ a. b. 6ⁿ, goisanko 6^{or} eta 21^{min}.
- Ⓜ a. l. 12ⁿ, arratseko 9^{or} eta 47^{min}.
- Ⓜ a. b. 20ⁿ, arratseko 6^{or} eta 33^{min}.
- Ⓜ l. l. 28ⁿ, arratseko 9^{or} eta 36^{min}.

1 Ostegun.	s. Bizente.	1 Neskanegun.	s. Remi.
2 Ostirale	A. M. Antoni hial.	2 Igante. 17	ARRUS.BESTA.
3 Neskanegun.	s ^a Franzesa Chant.	3 Astelehen.	<i>Ainguru Begi.</i>
4 Igante. 13	s. <i>Lizier.</i>	4 Asteharte.	s. <i>Franzes. As.</i>
5 Astelehen.	s. Taurin.	5 Astizken.	s. Venzeslaz.
6 Asteharte.	s. Estebe, erreg	6 Ostegun.	s. Bruno.
7 Astizken.	s ^a Rena.	7 Ostirale.	s ^a Fide.
8 Ostegun.	A. B. SORTZIA.	8 Neskanegun.	s ^a Birjita.
9 Ostirale.	s. Laurenz J.	9 Igante. 18	<i>A. B. Amatarz.</i>
10 Neskanegun.	s. Nikolas T.	10 Astelehen.	s. Frantzes Bor.
11 Igante. 14	A. B. <i>Jzen Saint.</i>	11 Asteharte.	s ^a Sabino.
12 Astelehen.	s. Gi.	12 Astizken.	s ^a Domnina.
13 Asteharte.	s ^a Eujenia.	13 Ostegun.	s. Edouar.
14 Astizken.	<i>D^{na} Khurutze.</i>	14 Ostirale.	s. Kalista.
15 Ostegun.	s. Nikomede.	15 Neskanegun.	s ^a Teresa.
16 Ostirale.	s. Ziprien.	16 Igante. 19	<i>A. B. Garbitarz.</i>
17 Neskanegun.	s. Franz. zaur.	17 Astelehen.	s. Edviije.
18 Igante. 15	<i>A. B. Dolorati.</i>	18 Asteharte.	J. Luk Ebanj.
19 Astelehen.	s. Janvier.	19 Astizken.	s. <i>Grat.</i> Olor.
20 Asteharte.	s. Eustache.	20 Ostegun.	s. Johane K.
21 Astizk. <i>IV Th.</i>	J. MATHIU, Eb.	21 Ostirale.	s ^a Ursula.
22 Ostegun.	s. Maur.	22 Neskanegun.	s. Phetiri Alk.
23 Ostir. <i>IV Th.</i>	s ^a Tekla.	23 Igante. 20	<i>A. B. Patron.</i>
24 Nesk. <i>IV Th.</i>	A. B. Librazalia.	24 Astelehen.	s. <i>Rafael.</i> ark.
25 Igante. 16	s. <i>Austinde.</i>	25 Asteharte.	s. Krespin.
26 Astelehen.	s. Tomas Vill.	26 Astizken.	ARREROSLIA.
27 Asteharte.	s. Kosme eta Dam.	27 Ostegun.	s. Fronton.
28 Astizken.	s. Fauste.	28 Ostirale.	J. Sim. eta Jude, ap.
29 Ostegun.	J. MIGEL, ARK.	29 Neskanegun.	s ^a Eusebia.
30 Ostirale.	s. Jeronimo.	30 Igante. 21	<i>Errelikia sk.</i>
		31 Astelehen.	s. Zirizio.

AZAROUA

Egunak llaburtzen dira orenez.

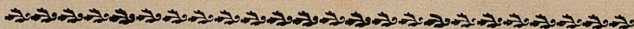

- ⊕ a. b. 4ⁿ, arrastiriko 3^{or} eta 59^m
- ⊕ a. l. 11ⁿ, goizanko 10^{or} eta 11^m
- ⊕ a. b. 19ⁿ, arrastiriko 1^{or} eta 28^m
- ⊕ l. l. 27ⁿ, goizanko 10^{or} eta 37^m

ABENTIA edo NEGILA

Eg. llaburtzen dira 27^{min}, 22no.

- ⊕ a. b. 4ⁿ, goizanko 2^{or} eta 27^m
- ⊕ a. l. 11ⁿ, goizanko 2^{or} eta 39^m
- ⊕ a. b. 19ⁿ, goizanko 8^{or} eta 22^m
- ⊕ l. l. 26ⁿ, arratseko 9^{or} eta 32^m

1 Asteharte.	DONISANTORE.
2 Astizken.	<i>Purg. Arimak.</i>
3 Ostegun.	s. Sebero.
4 Ostirale.	s. Charles Bor.
5 Neskanegun.	s. Zakaria.
6 Igante. 22	s. <i>Leonart.</i>
7 Astelehen.	s. Florent.
8 Asteharte.	Laou Martirak
9 Astizken.	s. Teodoro.
10 Ostegun.	s. Andreu Av.
11 Ostirale.	J. MARTINE.
12 Neskanegun.	s. Marti.
13 Igante. 23	ELIZEN SAKR.
14 Astelehen.	s. Josafat.
15 Asteharte.	s. Stanislaz K.
16 Astizken.	s. Edmon.
17 Ostegun.	s. Gregori, Taum.
18 Ostirale.	s. Odon.
19 Neskanegun.	sa Elisabet, Hgr.
20 Igante. 24	s. <i>Felis, Valesi.</i>
21 Astelehen.	<i>A. B. Eskentzia</i>
22 Asteharte.	sa Sesila.
23 Astizken.	s. Klement.
24 Ostegun.	s. Johane Kh.
25 Ostirale.	sa Katalina.
26 Neskanegun.	s. Petiri, Al.
27 Igante.	ABENTUKO 1 ^a .
28 Astelehen.	s. Maurino.
29 Asteharte.	s. Saturnino.
30 Astizken.	J. ANDREU, Ap.

1 Ostegun.	s. Eloi.
2 Ostirale.	sa Bibiana.
3 Neskanegun.	s. <i>Franzes Xab.</i>
4 Ig. Abent. 2 ^a .	sa <i>Barbara.</i>
5 Astelehen.	s. Sabas.
6 Asteharte.	s. Nikolas.
7 Astizken.	s. Ambrosi.
8 Ostegun.	A. B KONZEPZ.
9 Ostirale.	s. Jeronze.
10 Neskanegun.	sa Eulalia.
11 Igante.	<i>Abentuko</i> 3 ^a .
12 Astelehen.	s. Melkiade.
13 Asteharte.	sa Luzia.
14 Astiz. <i>IV Th.</i>	s. Arzene.
15 Ostegun.	s. Mismen.
16 Ostir. <i>IV Th.</i>	s. Eusebio.
17 Nesk. <i>IV Th.</i>	s. Lazaro.
18 Igante.	<i>Abentuko</i> 4 ^a .
19 Astelehen.	s. Urbeñ.
20 Asteharte.	s. Gazien.
21 Astizken.	J. TOMAS, Ap.
22 Ostegun.	s. Flabien.
23 Ostirale.	s. Onorat.
24 Nesk. <i>Barour.</i>	sa Delfina.
25 Igante.	EGUBERRI.
26 Astelehen.	J. EZTEBE, m.
27 Asteharte.	J. JOHANE, Eb.
28 Astizken.	<i>Haour Inoz.</i>
29 Ostegun.	s. Tomas, Kant.
30 Ostirale.	s. Mansuet.
31 Neskanegun.	s. Silbestre.

OURTHEKO HAROUAK :

BEDATZIA hasten da martchoko	20 ^{an.}
UDA hasten da arramaiatzeko	20 ^{an.}
LARRAZKENA hasten da buruilako	22 ^{an.}
NEGIA hasten da abentuko	21 ^{an.}

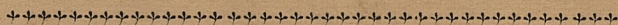
MERKHATIAK ETA FEIRAK

MAOULEN : **m.**, asteharte oro; **f.**, buruilaren 6^{n.} — ATHAR-RATZEN : **m.**, astelehenez, amoustetik; **f.**, Phentekoste biharamenian *eta* Donisantore oundoko astelehenian. — DONI JOANE GARAZIN : **m.**, asteleh. amous.; **f.**, Bazko *eta* Phentekoste ondoko astehartian. — DONA PALEUN : **m.**, ostir., amoust.; **f.**, Bazko ondoko ostegunian, *eta* abentiaren 26^{n.} — GARRUZEN : **m.**, ostir. amoust.; **f.**, agorrila 1^{n.} *eta* azaroko lehen astizkenian. — IRISARIN : **m.**, neskaneg., amoust., **f.**, baranthall. 3^{n.} *eta* aphiril. 15^{n.} — HAZPARNEN : **m.**, asteh. amoust.; **f.**, Bazko ondoko astizk. — IZOURAN : **m.**, asteh. amoust. — NAVARENKOSEN : **m.**, astizk.; **f.**, Erramu aitzineko astizk^{n.}, *eta* abent^{n.} 8^{n.} — ORTHEZEN : **m.**, asteh.; **f.**, martchoko *eta* urrietako lehen asteh^{n.} — OLOROUN : **m.**, ostit, *eta* asteh.; **f.**, maiatz. 1^{n.}; *eta* burrull^{n.}, 8^{n.}, hirour eg. — PAOUBEN : **m.**, astel. *eta* osteg., **f.**, Gorozum. lehen asteleh^{n.}, *eta* Jaoundoni Martinez, 8 eg. — SALIESEN : **m.**, ostegunez; **f.**, baranth. heren astizk^{n.} *eta* urrieta-
taren asken ostegunian.

Edirengia

I. Daigun ourtheke bozkaz	129
II. Chouri edo gorri?	133
III. Harginbeltzak	136
IV. 1891 den ourthia	140
V. Noula Errelijjonia galerazi nahi dien gorriek	143
VI. Uskaldun aphezer eman ouhourez	145
VII. Laborantchaz	147
1 ^o Uztak 1891 ^{an}	147
2 ^o Hountkallu berriez	153
3 ^o Kounderaren galeraztiaz	157
VIII. Urhentzeko khountu eta erasi	158

